

Laudatio voor prof. dr. D. van Dalen bij de uitreiking van de Akademiepenning 2003

Professor van Dalen,

De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen heeft, op voordracht van de afdeling Natuurkunde besloten de Akademiepenning dit jaar aan u toe te kennen. U ontvangt deze onderscheiding vanwege uw bijzondere inspanningen om het gedachtegoed van de vermaarde wiskundige en destijds lid van onze Akademie, Prof. Dr. L.E.J. Brouwer voor een breed lezerspubliek te ontsluiten.

Laat ik beginnen met een korte levensschets. U werd geboren in Amsterdam in 1932 en studeerde Wiskunde en Natuurwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Na leraarschappen aan middelbare scholen, werd u wetenschappelijk medewerker aan de Universiteit Utrecht. U promoveerde in 1963 aan de Universiteit van Amsterdam op een proefschrift getiteld: "Extension problems in intuitionistic plane projective geometry". Uw promotor was Prof. Heyting, die een leerling was van Brouwer. Ongetwijfeld is toen al de basis gelegd voor uw levenslange fascinatie voor de persoon en het werk van Brouwer.

Na een verblijf aan het Massachusetts Institute of Technology in Cambridge, USA, werd u in 1967 benoemd tot lector en vervolgens in 1979 tot hoogleraar aan de Universiteit Utrecht met als leeropdracht "Logica en wijsbegeerte van de Wiskunde." Uit de Verenigde Staten bracht u de informeel-wiskundige stijl van de beoefening van de logica mee terug. In tegenstelling tot de meer formele aanpak van dit onderwerp, gepropageerd onder andere door A. Church, wordt de logica in deze stijl beoefend met dezelfde losse, maar zeer precieze, intuïtie als die welke uit de wiskunde zelf bekend is. De opbouw van uw colleges, met name over de constructieve kant van de logica, bewijstheorie, berekenbaarheidstheorie en natuurlijk het intuïtionisme, gaf deze gebieden een ongedwongen, natuurlijke schoonheid. Dit heeft belangrijk bijgedragen aan de ontwikkeling van de mathematische logica in Nederland. U heeft zich sterk ingezet voor het onderwijs in de logica ook op populair-wetenschappelijk niveau. U heeft veel promovendi begeleid van wie een flink aantal vooraanstaande wetenschappelijke posities in de wiskunde en informatica heeft ingenomen, waaronder twee leden van onze Akademie.

Daarnaast spant u zich nog steeds in om het belang van de bètawetenschappen voor ons land te benadrukken. Nog maar een week geleden verscheen van uw hand een artikel in NRC Handelsblad met als vlamme kop "Red het bèta-onderwijs van de ondergang" waar u het

grote belang van de wiskunde voor de andere bètavakken en de economie opnieuw benadrukt, iets waar ook onze Akademie zich sterk voor maakt.

Bijzonder is dat de universiteit Utrecht u na uw 65e herbenoemde als hoogleraar in de historische aspecten van de logica en van de wijsbegeerte van de wiskunde, met name om u in staat te stellen om de uitgave van Brouwers correspondentie en manuscripten te verzorgen. Sedert u het beheer heeft verworven over het Brouwer Archief, heeft u zich veel inspanningen getroost om Brouwers in binnen- en buitenland verspreide nalatenschap bijeen te brengen en zorgvuldig te catalogiseren. Dit onderzoek naar Brouwer heeft u voornamelijk op persoonlijke titel verricht. Ik wil bij deze gelegenheid uitdrukkelijk vermelden, dat u daarbij krachtig werd bijgestaan door uw echtgenote. Om tot publicaties over Brouwer te kunnen komen moest veel voorwerk worden verricht. Hiertoe behoren onder andere bronnenpublicaties, zoals het verzorgen van uitgaven van enige manuscripten van Brouwer die ooit bedoeld waren als monografieën over de intuïtionistische wiskunde. Voorts heeft u het proefschrift van Brouwer in ongekuiste vorm uitgegeven. Een eeuw eerder was dat niet mogelijk omdat diens denkbeelden toen veel te revolutionair waren. Dit kan men zich vandaag de dag, met bezorgdheid over wetenschappelijke integriteit, nauwelijks nog voorstellen.

In 1978 duikt voor het eerst de naam van Brouwer op in de titel van uw publicaties: "Brouwer: The genesis of his Intuitionism", als ook van uw lezingen: "Brouwer's early intuitionism". Zeer interessant en lezenswaardig is de door u in 1984 uitgegeven correspondentie tussen Brouwer en de dichter C.S. Adama van Scheltema in de serie Privé-Domein, onder de intrigerende titel: "*Droeve snaar, vriend van mij*". Dit boek beslaat slechts een relatief korte periode, maar geeft een verrassende blik op de persoon Brouwer.

Met steun van NWO heeft u verscheidene jaren gewerkt aan wat u noemt "Het Brouwer project". Op grond van uw navorsingen komt u tot de conclusie dat Brouwer een centrale figuur was in de wiskundige gemeenschap van zijn tijd en meer algemeen een belangrijke rol heeft gespeeld in de wiskunde en filosofie in de twintigste eeuw.

In 1999 heeft u de Engelstalige biografie (deel I) van Brouwer getiteld: *Mystic, Geometer, and Intuitionist*, het licht doen zien. Dit omvangrijke boek handelt voornamelijk over het wiskundige werk van Brouwer, maar daarnaast ook over aspecten van zijn persoonlijkheid, tenminste voor zover deze relevant zijn om zijn filosofische positie uitéén te zetten. Dit monumentale werk heeft een uitstekende kwalificatie van de internationale vakpers gekregen. Aan het tweede deel van de

Engelstalige biografie wordt thans nog door u gewerkt. Er wordt met spanning uitgekeken naar het gereedkomen van dit vervolg.

Geheel in overeenstemming met uw visie op het belang van Brouwer als Nederlandse cultuurdrager heeft u zich na uw emeritaat ingespannen om de Nederlandse biografie van Brouwer te verzorgen. Deze gedetailleerde biografie is uiteraard gebaseerd op het door u samengestelde archief. Van de mens Brouwer worden andere aspecten belicht dan tot dan toe bekend waren. U heeft met nadruk de aandacht gericht op het persoonlijke leven van Brouwer, waardoor u zich verzekerd weet van een breder lezerspubliek dan uitsluitend vakgenoten. Uw meeslepende schrijfrant maakt het lezen tot een waar genoegen. Kostelijk zijn de anekdotes die u heeft opgenomen, waaruit zijn soms vreemde wijze van handelen kan worden afgeleid. Geen wonder dat deze biografie in Nederland goed is ontvangen.

Professor van Dalen, de Akademie eert met haar Akademiepenning (ik citeer) "personen die zich zeer verdienstelijk hebben gemaakt voor de bloei van de wetenschappen in Nederland". U heeft vakgenoten en geïnteresseerde buitenstaanders bewust gemaakt van belangrijk Nederlands wetenschappelijk en cultureel erfgoed van de twintigste eeuw. Het bestuur van de KNAW heeft dan ook met veel genoegen besloten om aan u de Akademiepenning toe te kennen vanwege uw grote verdienste om het werken en denken van Brouwer voor velen toegankelijk te maken.

Namens het bestuur van de Afdeling Natuurkunde feliciteer ik u en uw familie van harte met deze onderscheiding. Dan vraag ik nu de President om u de penning te overhandigen.